

1. samling, Gjøvikregionen

Desentralisert ordning for kompetanseutvikling

15.10.19

Høgskolen i Innlandet:
Inger Kristin Larsen Vie og Harald Bergh

Hva skal vi si noe om?

Innledende del:

- Vårt mandat
- Viktige datoer
- Dagens kjøreplan
- Om gruppeinndelinger og gruppearbeidet

Faglige innspill fra Inger-Kristin og Harald:

- Om arbeidet med ny læreplan
- Hva er nytt med fagfornyelsen? Noen sentrale punkt
- Kjerneelementene i norskfaget

Vårt mandat

- Vi er hyret inn fra et fagmiljø og representerer ikke skoleeiere
- Vi skal bidra med faglige innspill når det gjelder:
 - Norsk som undervisningsfag i møte med en ny læreplan
- Vi skal bidra til en dialog i et læringsfelleskap om dette.

Mer spesifikt for dagens samling: Vi vil bidra inn i samtaler, erfaringsdeling og idéskaping om norskfaget i lys av

- fagfornyelsens overordnede del
 - norskfagets kjerneelementer.
-
- Vi ønsker å fokusere på fagets didaktiske muligheter og handlingsrom.
 - I dette ligger det også et «hva»: Innholdet som læreren velger å ta for seg.

Datoer og temaer for de neste nettverkssamlingene

15. oktober: Læreplanens kjerneelementer

13. januar: Læreplanens kompetansemål

25. mars: Tverrfaglige temaer

Sted: Quality Strand Hotel, Gjøvik.

Program for dagen

10.00-11.00: Gruppearbeid. Presentasjon og erfaringsdeling med utgangspunkt i forarbeidet

11.00-11.10: Pause

11.10-12.30: Hva er norskfagets kjerneelementer? Hvorfor og hvordan?

12.30-13.00: Oppstart gruppearbeid

13.00 – 14.00: Lunsj

14.00-15.00: forts. gruppearbeid

15.00-15.45: Oppsummering og evaluering.
Neste mellomarbeid

Første gruppearbeid

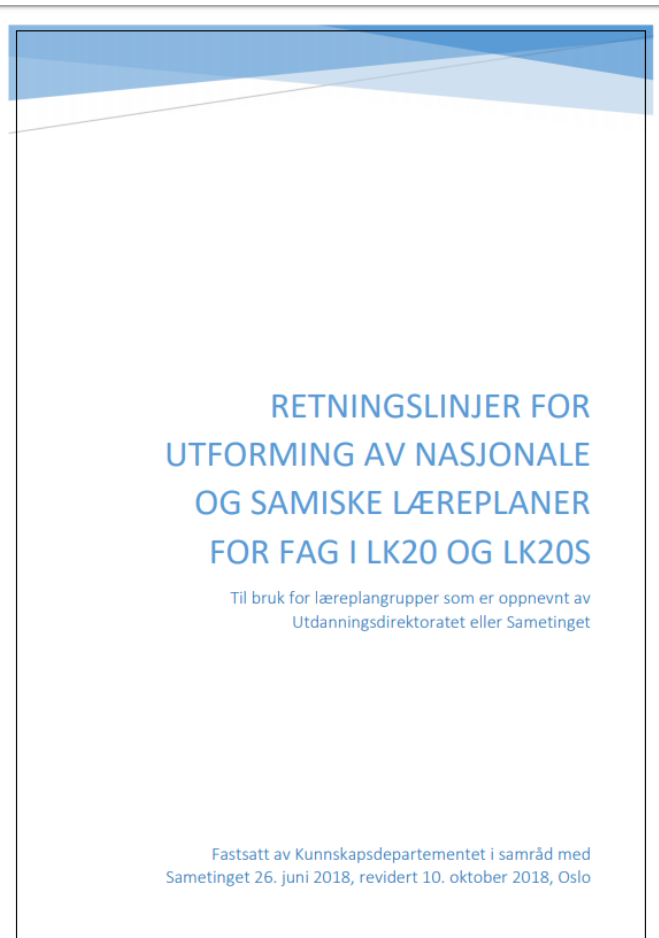
Erfaringsdeling:

Ta utgangspunkt i de undervisningsplanene eller noen av undervisningsoppleggene du har laget for høsten og presenter hvilke kjerneelementer som er representerte i planene og oppleggene. Hvilke kjerneelementer er ikke representert? Si også noe om hvordan dere har jobbet med læreplanrevisjonen på den enkelte skole.

Når alle har presentert, er ordet fritt. Husk å notere ned på arket.

Du finner høringsutkastene her: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/horing-nye-lareplaner/>

Hvem sitter i læreplangruppa for norskfaget?

Christian Bjerke	UH, grunnskolen
Jonas Bakken	UH, u-trinn og vgo
Ingrid Jacobsen	SELL, u-trinn og voksne
Ingebjørg Tonne	UH, grunnskolen
Tor Egil Furevikstrand	vgo
Julie Ramsøy-Halle	barnetrinn
Terese Myklebust	Yrkesfag

Prinsipper for utforming av læreplanen i fag

Læreplan for fag

1. Om faget

Fagets relevans for eleven/lærlingen, samfunnet og arbeidslivet

Kjerneelementer i faget

Fagspesifikk tekst om verdier og prinsipper i overordnet del

Tverrfaglige temaer i faget

Grunnleggende ferdigheter i faget

2. Kompetansemål

3. Vurdering

Verbeskrivelse

Det er en hjelp til læreplangruppene når det gjelder bruk av verb i kompetansemålene. Det er mulig å velge fagspesifikke verb i tillegg. Verb, taksonomi og progresjon er omtalt i retningslinjene.

Verb	Beskrivelser av verb til bruk i kompetansemålene
Analysere	Å analysere er å undersøke en sak, en gjenstand eller et begrep for å få avdekket et budskap eller en mening. Å analysere kan bety grundig og systematisk behandling av enkeltelementer og sammenhengen mellom dem. Analysen kan også gjelde en arbeidsprosess.
Anvende	Å anvende henger nært sammen med en praktisk handling hvor eleven/lærlingen skal ta i bruk både kunnskaper, ferdigheter, refleksjon og kritisk tenkning. Dette kan spesielt komme til uttrykk i kompetansemål i læreplaner for yrkesfagene. For eksempel å anvende relevant dokumentasjon og å anvende arbeidsbeskrivelser.
Beskrive	Å beskrive er å skildre eller gjengi en opplevelse, situasjon, arbeidsprosess eller et faglig emne. Å beskrive noe kan også være å bruke relevante fagbegreper for å systematisere kunnskap om emnet.
Bruke	Å bruke vil si at vi gjør oss nytte av noe eller utfører en handling for å oppnå et mål. Å bruke henger nært sammen med å anvende, forstått som å gjøre bruk av, ta i bruk, for eksempel en metode eller et verktøy.
Dokumentere	Å dokumentere er å vise hva vi har gjort, og gjerne også hvordan og hvorfor. Dokumentasjonen kan ha ulik form og vise kvaliteten på en arbeidsprosessen, et produkt eller en tjeneste.
Drøfte	Å drøfte er å belyse en sak ved å trekke fram forskjellige sider av den, og argumentere både for og imot. Drøftingen kan avsluttes med en konklusjon. Å drøfte kan vi gjøre selvstendig og i dialog med andre. Ordskifte mellom flere om et saksforhold kan bety det samme som å diskutere.
Forstå	Å forstå er å oppfatte meningen med noe, skjønne hva som blir kommunisert eller hvordan noe henger sammen. I kompetansemål i læreplaner for yrkesfagene kan ikke verbet brukes alene. Forståelse kan for eksempel konkretiseres til å forklare, drøfte ulike alternativer, sammenligne aktuelle metoder eller vurdere kvalitet.
Gjennomføre	Å gjennomføre er å iverksette, utføre og fullføre, for eksempel en oppgave, en undersøkelse eller et planlagt arbeid.
Gjøre rede for	Å gjøre rede for noe er å gi en faglig begrunnet forklaring av et saksforhold, en problemstilling eller noe vi skal undersøke eller gjennomføre.
Planlegge	Å planlegge er å lage en framdrift for å nå et mål. Planen beskriver hvordan vi har tenkt å gå fram for å oppnå målet, og kan vise sammenhengen mellom aktiviteter, gjennomføring og mål.
Presentere	Å presentere er å vise, forklare og legge frem et faglig emne eller et produkt. Måten å presentere på kan variere, men målet med en presentasjon er å gjøre emnet eller produktet tilgjengelig for andre. Presentere kan også bety å illustrere og å demonstrere.
Reflektere	Å reflektere er å undersøke og tenke gjennom ulike sider ved egne eller andres handlinger, holdninger og ideer. Vi kan også reflektere over et saksforhold, praktiske aktiviteter eller egen læring. Refleksjon innebærer å prøve ut egne tanker og holdninger for å utvikle bedre innsikt og forståelse.
Samarbeide	Å samarbeide innebærer å jobbe sammen med andre for å oppnå en felles forståelse eller et felles mål.
Sammenligne	Å sammenligne er å undersøke likheter og forskjeller mellom to eller flere forhold.
Tolke	Å tolke er å bygge opp en oppfatning eller forståelse av meningsinnholdet i et fenomen, en praktisk situasjon eller et kunstnerisk uttrykk. Forståelsen bygger ofte på en analyse av enkeltelementer og sammenhengen mellom dem.
Utforske	Å utforske handler om å oppleve og eksperimentere og kan ivareta nysgjerrighet og undring. Å utforske kan bety å sanse, søke, oppdage, observere og granske. I noen tilfeller betyr det å undersøke ulike sider av en sak gjennom åpen og kritisk drøfting. Å utforske kan også bety å teste eller prøve ut og evaluere arbeidsmetoder, produkter eller utstyr.
Utvikle	Å utvikle kan være å designe, skape, modellere eller utforme nye metoder, et produkt eller en tjeneste.
Vurdere	Å vurdere er å overveie ulike sider ved et saksforhold eller synspunkt. Det kan også omfatte å bedømme kvaliteten ved et produkt eller en prosess. En vurdering resulterer ofte i en beslutning, en bedømmelse eller en konklusjon.

Hva er i hovedsak nytt med innføring av kjernelementene i norsk?

«Endring: Elevene skal i større grad eksperimentere og bruke sin nysgjerrighet i faget, særlig i de lavere trinnene. På videregående skolenivå skal elevene øve på akademisk skriving. Elevene skal gjøre dypdykk i språk- eller litteraturhistorie for å sette tema de arbeider med inn i en språklig og historisk sammenheng.»

(KD, 2018)

Hva mer?

«å utforske», «å undre seg»*

- Mer utforsking og undring (kan igjen knyttes til overordnet prinsipp om mer dybdelæring)

«estetiske opplevelser»

- Å lære skjer med alle sanser. Læring gjennom kroppslig opplevelse.

«ulike sjangrer», «sjangernormer»

- Sjanger er igjen stuereint
- Hva skjer med teksttypene?

«digital dømmekraft»

- Økt fokus på å utøve digital dømmekraft (f.eks. nettvett).
- Hvordan framstille seg selv og eget tekstarbeid digitalt.

Ellers gjennomgående vektlegging av å tenke komparativt, å bli bevisst ulike sammenhenger og kontekster

*siteret fra kjernelementene

Kjerneelementene

- Tekst i kontekst
- Kritisk tilnærming til tekst
- Muntlig kommunikasjon
- Skriftlig tekstskeping
- Språket som system og mulighet
- Språklig mangfold

Tekst i kontekst

«Elevene skal lese tekster for å få estetiske opplevelser, bli engasjert, undre seg, lære og få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser. Norskfaget bygger på et utvidet tekstbegrep der elevene skal lese og oppleve tekster som kombinerer ulike uttrykksformer. De skal utforske og reflektere over skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk, svensk, dansk og i oversatte tekster fra samisk og andre språk. Tekstene kan knyttes både til kulturhistorisk kontekst og elevenes egen samtid.»

Tekst i kontekst – å plassere tekst i sammenhenger

- Litteratur- og teksthistorie
- Elevens erfaringsverden
- Kulturelle og interkulturelle referanser
- Tematiske forbindelser

Tekst i kontekst

Noen utdrag vi kan reflektere rundt (fra første år på barnetrinnet til vg3):

«estetiske opplevelser»

- Leserens kontekst
- Tekst som gjenkjennelse, tilknytning til erfaringsverden
- Tekst som «underliggjøring», nytt syn på det dagligdagse
- Teksters musikalske kvaliteter, rytme og klang
- Teksters kunstneriske utforming
- Tekst som retorikk, språkføring og bruk av appellformer (sakprosa)

«andre menneskers tanker og livsbetingelser»

- Interkulturell kontekst
- Tekst som opplæring i empati og sunn meningsbryting
- Tekst som formidling av verden rundt oss. Sammenheng med «Kritisk tilnærming til tekst»)

Tekst i kontekst

«et utvidet tekstbegrep»

- Multimodal tekstforståelse.
- Mer grunnleggende: «ein materialisert meningskomposisjon» (Kvåle, 2019)

«utforske og reflektere»

- Leseren som medskaper av teksten: arv fra leserorientert teori (S. Fish, W. Iser), «tomme plasser»
- Samtidig tekstnær analyse: influert av nykritikken, bruk begrunne funn,
- Trekke paralleller, se tekstmønstre, sjangerteori

Tekst i kontekst

«kulturhistorisk kontekst og elevenes egen samtid»

- Litteraturhistorie
- Samfunnsliv, verdier og oppfatninger, ideologi
- Røtter i akademisk tilnærming: Historisk-biografisk metode
- Eks. på nyere kontekstualisering: Økokritikken – parallell til tverrfaglige tema?
 - Hva kan denne teksten fortelle oss om tidligere forestillinger om natur? Hvordan kan teksten belyse naturoppfatninger i vår samtid.
- Er elevens erfaringsverden bare samtid?

Litteraturhistorisk kontekst

«Undervisningen bør ikke bare handle om forholdet mellom eleven og teksten, men om forholdet mellom eleven, teksten og de kulturelle og samfunnsmessige omstendighetene som omgir begge disse. I så måte er litteraturhistorien en uomgjengelig ressurs.»

«Slik kan litteraturhistorien utgjøre en arena både for kritisk diskusjon av etablerte forestillinger og for en eksponering for alternative anskuelsesmåter enn de vante»

(Claudi, 2019, s. 10)

Hva er relevante kontekster?

- 5 grunnprinsipper i arbeidet med kontekstualisering (Kvåle, 2019, s. 14):
 - 1) Belegg
 - 2) Relevans
 - 3) Intersubjektiv forpliktelse
 - 4) Åpenhet
 - 5) Uenighet

Kritisk tilnærming til tekst

Elevene skal kunne reflektere kritisk over hva slags påvirkningskraft og troverdighet tekster har. De skal kunne bruke og variere språklige og retoriske virkemidler hensiktsmessig i egne muntlige og skriftlige tekster. De skal utøve digital dømmekraft og opptre etisk og reflektert i kommunikasjon med andre.

Hva er kritisk lesning?

Kritisk literacy

- ❖ Kildekritikk: hvordan ulike kilder har forskjellig troverdighet
- ❖ De holdninger og ideer som ligger i og bak en tekst, satt inn i en historisk kontekst
- ❖ Stille kritiske spørsmål
- ❖ Hva er sannhet?
- ❖ Ofte knyttet til sakprosaen

Muntlig kommunikasjon

«Elevene skal få oppleve glede ved å uttrykke og utfolde seg muntlig. De skal lytte til og bygge på andres innspill i faglige samtaler. De skal presentere, fortelle og diskutere på hensiktsmessige måter både spontant og planlagt, foran et publikum og med bruk av digitale ressurser.»

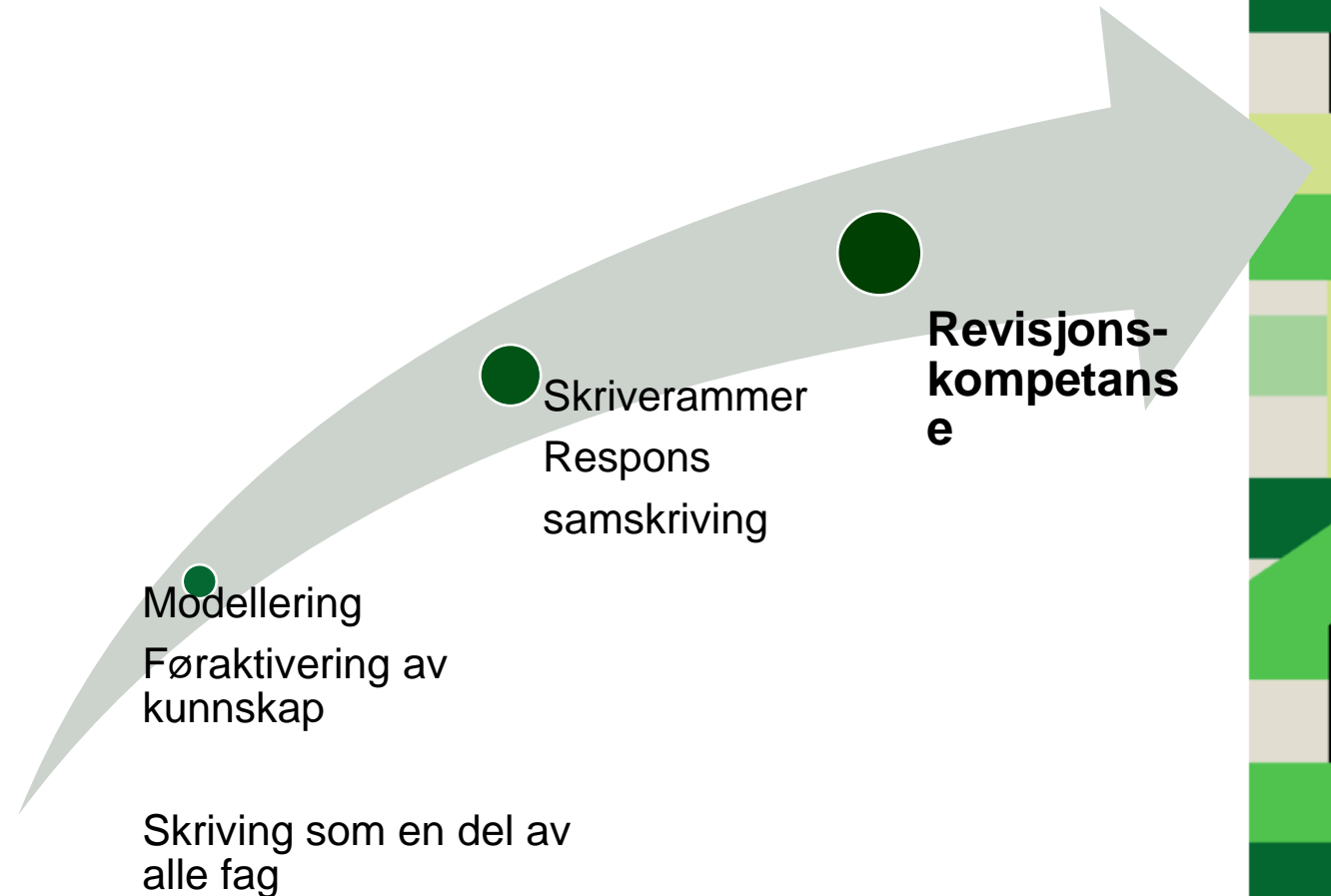
Språk som system og mulighet

«Elevene skal utvikle kunnskaper om og et begrepsapparat for å beskrive grammatiske og estetiske sider av språket. De skal beherske etablerte språk- og sjangernormer, men også kunne leke, utforske og eksperimentere med språket på kreative måter.»

Skriftlig tekstskaping

Elevene skal få oppleve glede ved å skape tekster. De skal kunne skrive på hovedmål og sidemål i ulike sjangrer og med ulike formål, og kombinere skrift med andre uttrykksformer. De skal kunne vurdere andres tekster og bearbeide egne tekster ut fra tilbakemeldinger.

Utforskende tekster i barneskolen og ungdomsskolen, utforskende og en mer akademisk tilnærming til tekstskrivning på videregående?

Elevene skal få oppleve glede ved å skape tekster. De skal kunne skrive på hovedmål og sidemål i ulike sjangrer og med ulike formål, og kombinere skrift med andre uttrykksformer. De skal kunne vurdere andres tekster og bearbeide egne tekster ut fra tilbakemeldinger

- Bruke skriverammer. Øve på enkelte sjangre og øve på deler av teksten
- Aktivere førkunnskaper. Skrive om noe elevene er opptatt av?
- Bruk av mikrotekster, for eksempel tekster på sosiale medier
- Underveisvurdering i dialog med eleven
- Å sette av nok tid til å bearbeide tekster

Glede og danning

- «Elevene skal få oppleve glede ved å uttrykke og **utfolde seg** muntlig.»
- Elevstyrt?
- Læring med alle sanser og med kroppen
- Kommunikasjon, dialog, identitetsdanning
- Mulig parallell: «Den lidenskapelige leseren» (Hennig, 2017)

Det spontane og planlagte

- «De skal presentere, fortelle og diskutere på hensiktsmessige måter både **spontant og planlagt**...»

«Ein situasjon som er strukturert og som har eit regelsett, gir også fridom. Regler gir tryggleik og felles rammer, og innanfor desse rammene kan elevane sjølve styre sine egne prosessar»

(Hoel, 1999, s. 41)

Språklig mangfold

Elevene skal ha kunnskap om dagens språksituasjon i Norge og utforske dens historiske bakgrunn. De skal ha innsikt i sammenhengen mellom språk, kultur og identitet og kunne forstå egen og andres språklige situasjon i Norge.

- Dagens språksituasjon: flerspråklighet, dialekter, sosiolekter, bokmål og nynorsk
- Bakgrunnen for dagens språksituasjon
- Verbal og non-verbal kommunikasjon
- Språklig identitet

Gruppearbeid

Ta utgangspunkt i fagets nye kjerneelementer og diskuter hvordan du kan arbeide med disse i undervisningen, og hva det er realistisk at dine elever kan få til i løpet av skoleåret. Diskuter både enkeltopplegg for undervisningen og hvordan disse til sammen kan utvikle elevenes kompetanse i de enkelte kjerneelementene.

Husk å notere ned det som blir sagt.

Neste mellomarbeid

- *Presenter ditt fags nye kjerneelementer i profesjonsfellesskapet på skolen din (både innenfor og mellom fag) og eksemplifiser med erfaringene du har fra forarbeidet til første samling.*
- *Studér de reviderte kompetansemålene i norskfaget på ditt trinn. Sammenligne de nye med de gamle, og finn ut hva som er endret. Hvordan kan du jobbe med de nye kompetansemålene i klasserommet? Ta gjerne for deg et par kompetansemål.*

Evaluering av dagens nettverkssamling

:

www.dekom.no

Litteratur:

Bjorvand, A.-M. & Aisato, L. (2015). *Astrid Lindgren*. Oslo: Cappelen Damm.

Blikstad-Balas, M. (2016). *Literacy i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Blikstad-Balas, M. & Foldvik, M. C. (2017). Kritisk literacy i norskfaget: Hva legger elever vekt på når de vurderer tekster fra internett? *Norsklæreren*, (4), 29-39.

Claudi, M. B. (2019, 22. sep). I Blindsonen? Om litteraturhistoriens hva, hvordan og hvorfor (ikke). *Norsklæreren*. Hentet fra <https://www.norskundervisning.no/nyheter-og-artikler/i-blindsonen>

Hoel, T. L. (1999). «Den første gang, den første gang»: *Bygging av munnleg klasseromskultur i norskfaget*. I F. Hertzberg og A. Roe (Red.), *Muntlig norsk* (s. 41). Oslo: Aschehoug

Kunnskapsdepartementet (2018). *Kjerneelementer i fag: Fastsatt av Kunnskapsdepartementet som føringer for utforming av læreplaner for fag til LK20 og LK20S*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/3d659278ae55449f9d8373fff5de4f65/kjerneelementer-i-fag-for-utforming-av-lareplaner-for-fag-i-lk20-og-lk20s-fastsatt-av-kd.pdf>

Kverndokken, K. (2014). *101 skrivegrep – om skriving, skrivestrategier og elevers tekstskaping*. Oslo: Fagbokforlaget.

Kvåle, G. (2019). Tekst i kontekst. *Norsklæreren*, 43(2), 10-14.

Myraunet, A. (2010). *LNUs sakprosa-kanon : fire forbilledlige tekster fra samtidsdelen av LNUs sakprosa-kanon i åtte klasserom*. Universitetet i Oslo. Masteroppgave

Skovholt & Meum (2014). *Tekstanalyse : ei innføring*. Oslo: Cappelen.

Utdanningsdirektoratet (2018). *Retningslinjer for utforming av nasjonale og samiske læreplaner for fag i LK20 og LK20S*.